

УДК 371.134:793.3(07)

НАРОДНО-СЦЕНІЧНИЙ ТАНЕЦЬ ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Володимир Котов

доцент кафедри музики і хореографії
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна
kotov.v.g.@i.ua

Микола Пшеничних

старший викладач кафедри музики і хореографії
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна
pshenychnykh@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто народно-сценічний танець як засіб естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи. Виходячи з духовно-змістовного і народознавчого аспектів, окреслено основні функції народного хореографічного мистецтва в контексті освітнього процесу вищого навчального закладу. Визначено роль роботи над народною хореографією в професійній підготовці студентів-педагогів під час вивчення означеного феномену, а також провідні завдання, що постають перед майбутнім учителем початкової школи для реалізації поставленої мети. Запропоновано авторську розробку молдавського танцю, підготовлену разом зі студентами спеціальності 013 Початкова освіта.

Ключові слова: майбутній учитель початкової школи; народно-сценічний танець; естетичне виховання; професійна підготовка; молдавський танець.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Духовне відродження, що відбувається на початку ХХІ століття в Україні, значно активізує увагу суспільства до проблеми гармонійної, цілісної, творчої, тобто естетично розвиненої та вихованої особистості. З огляду на це використання хореографічного мистецтва в естетичному вихованні майбутнього вчителя стає чи не найбільш перспективним, необхідним й актуальним. Завдяки своїй універсальності цей вид мистецтва відчутно й ефективно впливає на емоційно-чуттєву сферу людини, поглиблює знання, розвиває загальну й естетичну культуру, творчу уяву та інтелект, формує вміння цінувати, відчувати й розуміти прекрасне, високе й героїчне в явищах самої дійсності, людських стосунках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел з проблеми дозволяє стверджувати, що питання естетичного виховання постійно перебували в центрі уваги видатних педагогів В. Верховинця, А. Макаренка, С. Миропольського, В. Сухомлинського, Я. Чепіги та ін. Різним аспектам теорії й практики естетичного виховання присвячено дослідження сучасних філософів М. Бахтіна, О. Бурова, А. Зись, В. Іванова, А. Комарової та ін.

Надзвичайно цінними для вирішення проблеми теорії й практики естетичного виховання студентської молоді, впливу мистецтва на художньо-

творчий, гармонійний та духовний розвиток є наукові дослідження сучасних педагогів В. Бутенка, В. Дряпіки, Л. Масол, Н. Миропольської, Л. Момот, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Щолокової, Г. Шевченко та ін.

Естетичне виховання як одне з головних чинників формування гуманізму, духовності та духовної культури студентів й школярів розглядається в прийнятих державних нормативно-освітніх документах (Програма «Освіта України ХХ століття», Закон України «Про загальну середню освіту»). У них ідеться про те, що саме естетичне виховання здатне активізувати й інші види впливу на молодь. Механізм такого виховного процесу криється в самій природі естетичного виховання.

Серед різновидів мистецтва хореографія як осередок істинного, прекрасного, доброго повинна стати еталоном у справі художньо-естетичного виховання молоді (зокрема студентської), створити умови для інтенсифікації всіх духовних резервів особистості. Вона є необхідною частиною життя людини, витвором її душі. Хореографічне мистецтво завжди узагальнює й синтезує найсуттєвіші та найзначніші проблеми людського життя, викликає до них суспільний інтерес.

Одним із найважливіших напрямків художньо-естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи є цілеспрямована, систематична й активна їхня участь у інтегрованих видах хореографічної діяльності разом з оволодінням людинознавчими предметами. Синтез теоретичних та виконавсько-практичних знань, умінь і навичок постає в цьому випадку ефективною школою естетичного виховання студентів, формування духовності та духовної культури, інтелектуального й творчого розвитку.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розглянути й проаналізувати теоретичні напрацювання з естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи, визначити роль хореографічного мистецтва в цьому процесі і запропонувати авторську розробку молдавського народно-сценічного танцю як засобу естетичного виховання.

Результати дослідження. Сучасна педагогіка трактує завдання естетичного виховання в основному як необхідність засвоєння студентами певних норм художнього ставлення до мистецтва, прищеплених зовні засобів оволодіння образним змістом хореографічних і музичних творів. Хореографічне мистецтво з високою духовною аурою, незалежно від часового проміжку його створення, поєднує в собі глибину художнього задуму, образність, емоційність з досконалістю художньої форми, несе в собі чуттєвість, високу естетичну та етичну напругу, завдяки якій впливає на особистість, перетворюючи її за законами Любові, Надії, Краси й Добра. Воно є важливою умовою багатьох психічних якостей і насамперед емоційної сфери. За умови повноцінного сприйняття танцю емоційна реакція на нього поєднується з аналітико-синтетичною діяльністю свідомості. Процес переживання як основа спілкування з творами пронизує всі ступені сприйняття, віддзеркалюючи різноманітну

динаміку емоційних реакцій від безпосередньо-чуттєвих проявів до вищих емоцій естетичної насолоди.

Впливаючи на емоційну сферу особистості, танець поглиблює її почуття й переживання, виховує естетичне ставлення до іншої людини та суспільства, доповнює й завершує формування цілісної картини про навколишній світ. Змістом хореографічних творів є духовно-естетичні акти, які виникають як реакція людської свідомості на хвилюючі проблеми життя, зумовлені системою цінностей, що склалися. Перспективним напрямком у художньо-естетичному вихованні майбутніх учителів є знайомство й засвоєння унікального феномену – хореографічного фольклору. Саме цей вид мистецтва є життєдайним джерелом, який емоційно збагачує кожную людину у хвилини радості, смутку та відчаю. Це дивовижне явище у світовій культурі. Це своєрідна художньо-філософська система, яка відтворює характер зв'язку етносу з навколишнім світом на різних етапах його розвитку.

Краса й велич народних (народно-сценічних) танців закладена в музиці і хореографії, гармонії та формі, ефективно впливає на внутрішній світ студентів, наповнює їх почуттям любові до рідного краю та рідної землі й є активним засобом естетичного виховання. Хореографічний фольклор є найважливішою та необхіднішою опорою в самосвідомості, засобом художньо-естетичного виховання й соціалізації молоді. Тому оволодіння цим видом мистецтва – виконання народних (народно-сценічних) танців, порівняння їх варіантів, повинно посісти одне з головних місць в естетичному вихованні, розвитку естетичної культури майбутніх учителів початкової школи.

Справляючи художній вплив на психіку студентської молоді, хореографічні образи викликають у них переживання, суть яких полягає в порівнянні, переоцінці своїх внутрішніх установок, цінностей, ідеалів. Досить часто образи хореографічного мистецтва є пояснювальним принципом для розуміння емоційного світу, а також будь-яких явищ, складних, мінливих, таємничих. Можливо тому певного умовного символу емоції виявляється достатньо, щоб викликати резонанс усього емоційного світу людини. Художнє сприйняття танцю – складний процес естетичного осягнення й осмислення тих значень, якими володіє хореографічне мистецтво. Цей процес зумовлений не тільки художнім змістом твору, а й духовним світом особистості, яка сприймає цей твір, її досвідом, рівнем естетичного розвитку тощо.

За твердженням педагогів і психологів (О. Костюк, В. Максимов, П. Якобсон та ін.), саме сприйняття дозволяє регулювати характер та інтенсивність впливу мистецтва на особистість, розвивати мотивацію спілкування з хореографічними творами, художні смаки та переживання. І чим більше переживань викликає твір, що вивчається, тим сильніше він впливає на естетичне виховання особистості. Одне почуття викликає інше, спрямовуючи свідомість суб'єкта у сферу, пов'язану з почутим. Серед багатства почуттів людини особливе значення мають естетичні почуття як важливі фактори гармонійного, цілісного сприймання доцільності й краси світу, які б сфери й

сторони він не охоплював. Естетичне почуття впливає на характер суспільної діяльності людини, зумовлює ступінь її тяжіння до прекрасного, високодуховного, досконалості в будь-якій сфері.

Ефективний вплив різних видів та жанрів хореографічного мистецтва на художньо-естетичне виховання студентів активно відбувається завдяки багатоманітності його функцій: пізнавальної, соціальної, виховної, сугестивної, гедоністичної, комунікативної, катарсисної та ін. Хореографічне мистецтво – це скарбниця інформації про життя людини та навколишній світ, яку воно розглядає, виходячи з позиції уявлень про прекрасне. Впливаючи на свідомість та підсвідомість особистості, розвиток естетичних якостей, народні і народно-сценічні танці несуть прозріння, нові відкриття, примушують тріпотіти серця. Глибоке пізнання хореографічних творів й естетичне їх сприйняття допомагає акту духовного спілкування «Я» з творами мистецтва, а через них – виходу в Універсум.

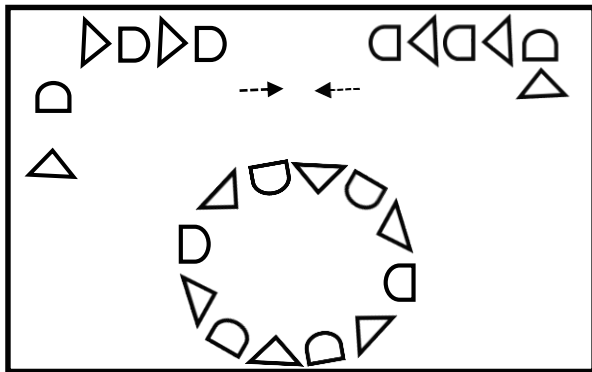
Пропонуємо авторську розробку молдавського народного танцю, створену разом зі студентами спеціальності 013 Початкова освіта ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» під час вивчення курсу «Практикум народного танцю».

Молдавський народний танець – танцювальне мистецтво молдавського народу. У молдавській народній хореографії збереглися елементи найдавніших танцювальних традицій. Найбільш поширеним танцем є «Хора». Ще на початку ХІХ-го століття хора означала не тільки певний танець, а й один з видів сільських свят. У більшості районів Бессарабії хорою називають круговий танець, у якому танцюристи тримаються за руки.

Із кінця ХІХ-го століття набув поширення танець «Жок», який мав у молдавській хореографії також два значення: танець-танець (жок-бетринеск – танець старих, жок-деглуже – жартівливий танець) і своєрідне сільське народне гуляння. Молдавські народні танці поділяються на обрядові та побутові. Найбільш відомі обрядові танці: «келушар», «дрегайка», весільні танці – «острожецул», «зестра», «дансул мірес». До побутових танців відносять безсюжетні (хору, сирбу, Молдовеняска, бетута, бршул) і сюжетні, які поділяються на тематичні групи. Трудові: «поема» (виноград), сфределумул (буравчик), табекеряска (танець чинбарів шкір). Сюжетні танці найчисельніші. Молдавські танці зазвичай виконуються під супровід оркестру. Найбільш поширені музичні розміри: 2/4, 3/8, 6/8, 7/16. Багато танців, особливо чоловічі, виконуються під супровід стригатур (своєрідні частівки) і кіуітур (вигукування).

Танець складається з двох частин: перша частина повільна «Хора», а друга частина танцю швидка «Молдовеняска». Танець можуть виконувати 6 та більше пар. Музичний розмір у першій частині «Хора»: 6/8, а в другій частині «Молдовеняска» – 2/4. Танець розписаний на 6 пар.

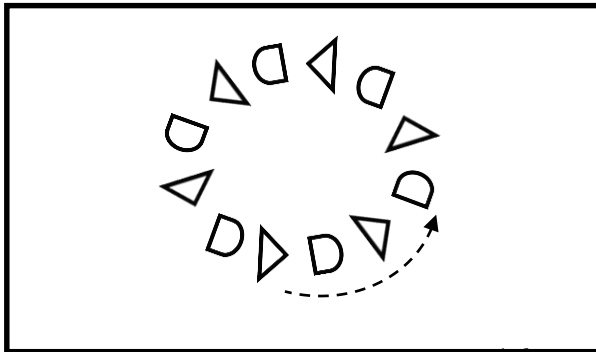
Малюнок 1. Вихід.

16 т.

Тримаючись за руки, учасники виходять перемінним кроком і утворюють коло (16 тактів).

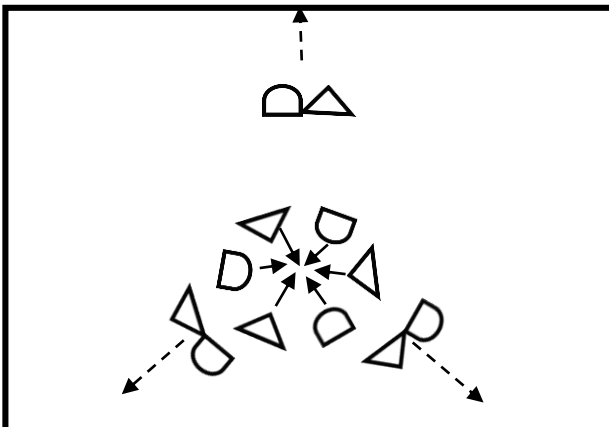
Малюнок 2.

16 т.

Усі рухаються по колу. На один-два робиться простий хід, на три-чотири – робиться тербушон. Рух робиться три рази та на останні 4 такти повертаються обличчям в коло, роблять тербушон і присідають на праве коліно (16 тактів).

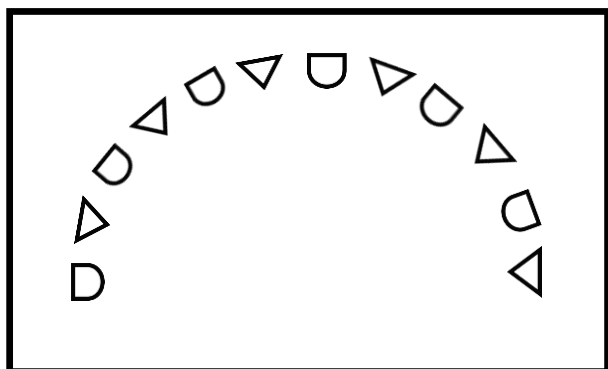
Малюнок 3.

16 т.

Цим же основним кроком три пари заходять в коло, а інші три пари виходять з кола. Потім міняються (16 тактів).

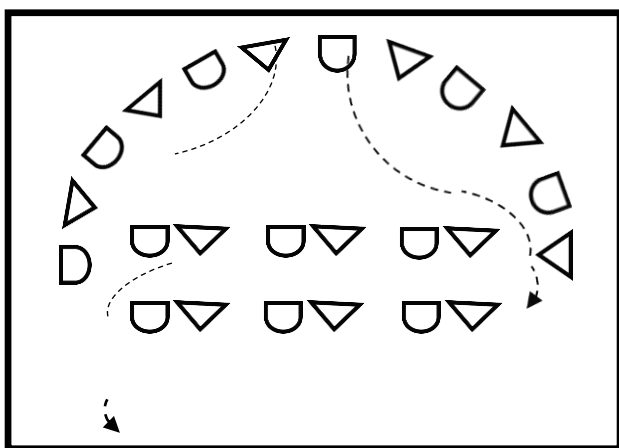
Малюнок 4.

16 т.

Основним перемінним ходом танцюристи будують півколо. Ті, хто знаходяться в малому колі, рухаються праворуч, а ті, хто у великому колі, – ліворуч.

Малюнок 5.

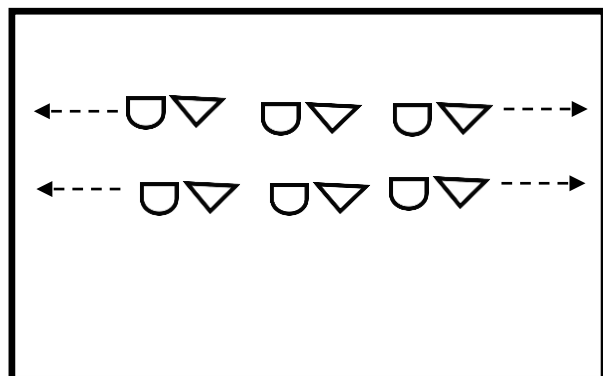

16 т.

Швидка частина.

На один – робиться крок правою ногою, на два – лівою, потім чотири біга, корпус злегка нахиляється вперед. З півкола пари будують дві лінії (16 тактів).

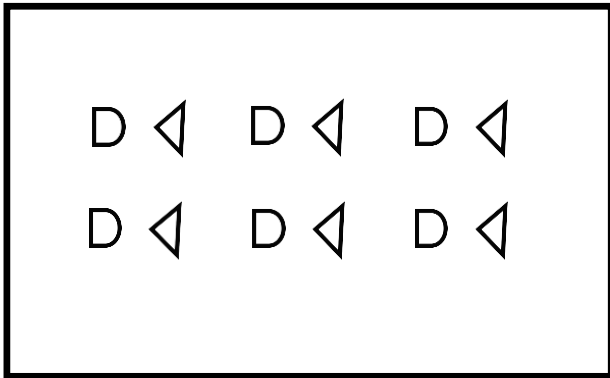
Малюнок 6.

16 т.

Перша лінія робить рух праворуч, а друга – ліворуч. Галопчик, крок, атетюд. У зворотний бік: галопчик, крок, атетюд і підібраний стрибок.

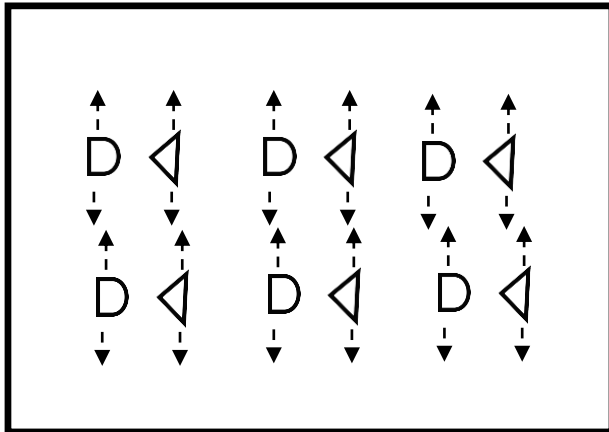
Малюнок 7.

16 т.

Повертаються один до одного, беруться за руки. Роблять 4 моталочки і зіскоки в повороті теж 4 рази. Рух повторюється 2 рази.

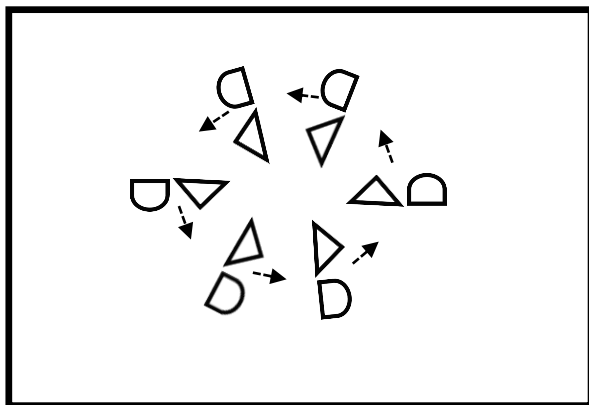
Малюнок 8.

16 т.

Потім кожен починає праворуч робити галопчик, сутеню і підібраний стрибок. Рух робиться в різні боки 2 рази (16 тактів).

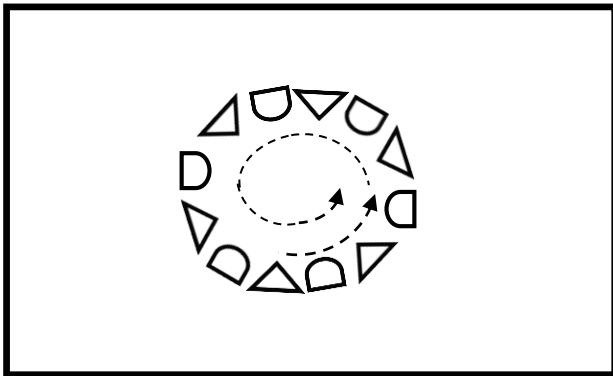
Малюнок 9.

16 т.

Пари з'єднуються і рухаються по колу основним ходом (крок-стрибок, крок-стрибок та чотири біга).

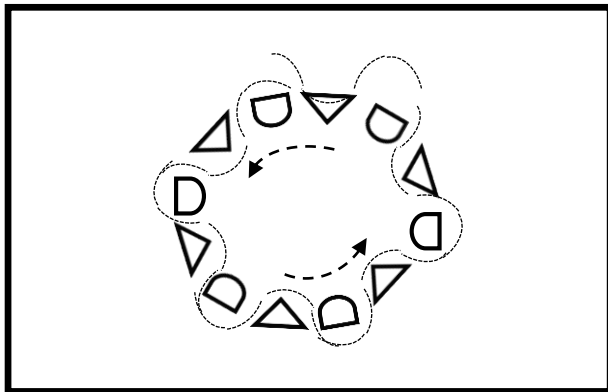
Малюнок 10.

16 т.

На останні 2 такти кладуть руки на плечі. Потім усі роблять по колу gette, на сім-вісім підібраний стрибок, далі роблять теж саме, але ліворуч (16 тактів).

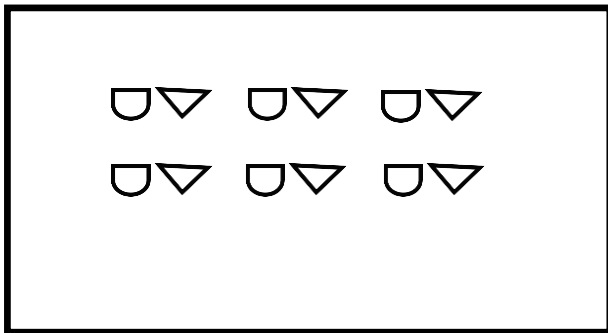
Малюнок 11.

16 т.

Потім праворуч роблять гвинти з підібраним стрибком і ліворуч теж саме (16 тактів).

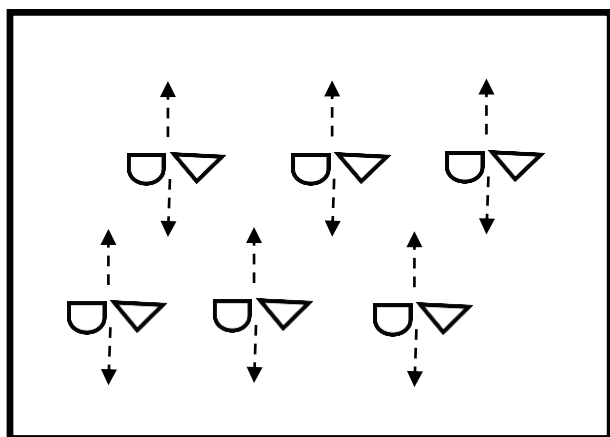
Малюнок 12.

16 т.

З кола основним ходом всі розходяться у дві лінії.

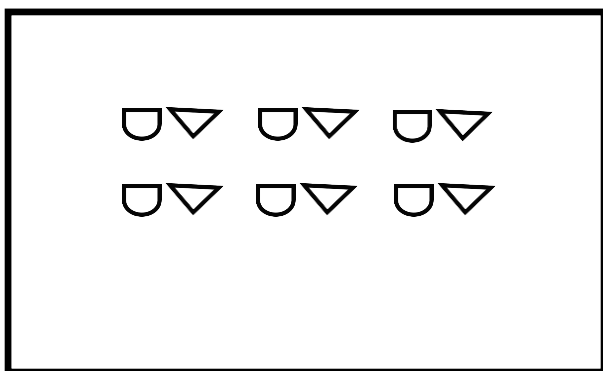
Малюнок 13.

16 т.

У парах робиться прочісування основним ходом. Перша лінія йде назад, а друга – уперед. На п'ять-шість – дівчата роблять перескок, а на сім-вісім – повертаються.

Малюнок 14.

16 т.

Потім усі пари роблять вистукування: удар правою ногою, лівою, потім правою і знову лівою. Галопчик праворуч і підібраний стрибок. Рух повторюється 2 рази. У кінці на сім-вісім – присідають на праве коліно. Coda.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Резюмуючи викладене, підкреслимо, що одним із найважливіших напрямів художньо-естетичного виховання студентів є засвоєння різних жанрів творів хореографічного мистецтва, а також систематична й цілеспрямована їх участь у різних видах творчої діяльності. Тому саме хореографічне мистецтво повинно посісти одне з пріоритетних місць у освітньому процесі ЗВО, сприяти забезпеченню комплексного виховання майбутніх учителів початкової школи в усій різноманітності його пізнавальної й перетворювальної діяльності, пробудити інтерес до істинного, доброго, прекрасного, допомогти в інтелектуальному, духовно-творчому й естетичному розвитку та естетичному вихованні. Перспективи подальшої роботи вбачаємо в упорядкуванні методичних розробок народно-сценічних танців і в узагальненні досвіду організації хореографічної роботи з майбутніми вчителями початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безклубенко, С. Д. *Національна ідея в контексті «загальнолюдських» цінностей. Українські культурні дослідження. Українській центр культурних досліджень*. Взято з: http://www.culturalstudies.in.ua/sekcia_pl_v4.php

В. КОТОВ, М. ПШЕНИЧНИХ

Народно-сценічний танець як засіб естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи

2. . Березнюк, О. С. (2005). Організаційно-педагогічні основи використання засобів народознавства в позанавчальному виховному процесі. *Вісник Житомирського державного ун-ту ім. І. Франка*, Вип. 24, 32 – 35. Взято з : <http://eprints.zu.edu.ua/2570/1/05bospvp.pdf>

3. Голдрич, О. (2006). *Хореографія: посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю*. Львів, Україна: СПОЛОМ.

4. Зайцев, Є., Колесниченко, Ю. (2007). *Основи народно-сценічного танцю*. Вінниця, Україна: Нова книга.

5. Камін, В. (2008). *Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля станка*. Київ, Україна: ДАКККіМ.

НАРОДНО-СЦЕНИЧЕСКИЙ ТАНЕЦ КАК СРЕДСТВО ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Владимир Котов

доцент кафедри музики и хореографии

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

г. Славянск, Украина

kotov_v.g. @ i.ua

Николай Пшеничных

старший преподаватель кафедры музыки и хореографии

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

г. Славянск, Украина

pshenychnykh@gmail.com

Аннотация. В статье рассмотрены народно-сценический танец как средство эстетического воспитания будущих учителей начальной школы. Исходя из духовно-содержательного и народоведческого аспектов, определены основные функции народного хореографического искусства в контексте образовательного процесса высшего учебного заведения. Определена роль работы над народной хореографией в профессиональной подготовке студентов-педагогов при изучении указанного феномена, а также ведущие задачи, стоящие перед будущим учителем начальной школы для реализации поставленной цели. Предложена авторская разработка молдавского танца, подготовленную вместе со студентами специальности 013 Начальное образование.

Ключевые слова: будущий учитель начальной школы; народно-сценический танец; эстетическое воспитание профессиональная подготовка; молдавский танец.

THE FOLK-STAGE DANCE AS A MEANS OF AESTHETIC EDUCATION OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Volodymyr Kotov

Associate Professor of the Department of Music and Choreography

SHEE “Donbas State Pedagogical University”

Sloviansk, Ukraine

kotov_v.g. @ i.ua

Mykola Pshenychnykh

Senior Lecturer of the Department of Music and Choreography
SHEE "Donbas State Pedagogical University"
Slavyansk, Ukraine
pshenychnykh@gmail.com

Abstract. The article deals with the folk-stage dance as a means of aesthetic education of future primary school teachers. Due to its versatility, this kind of art significantly and effectively influences the emotional and sensory sphere of a person, deepens knowledge, develops general and aesthetic culture, creative imagination and intellect, forms the ability to appreciate, feel and understand the beautiful, high and heroic in the phenomena of reality itself, human relations. The analysis of scientific sources on the problem suggests that the issues of aesthetic education were always in the center of attention of the outstanding teachers V. Verhovinets, S. Miropolsky, V. Sukhomlynsky, I. Chepiigi and others.

The purpose of the paper is to review and analyze theoretical developments in the aesthetic education of future primary school teachers, to determine the role of choreographic art in this process and to offer the author's development of the Moldovan folk-stage dance as a means of aesthetic education. Proceeding from the spiritual meaningful and ethnographic aspects, the main functions of the national choreographic art are outlined in the context of the educational process of a higher educational establishment. The role of the work on folk choreography in the professional training of students during the study of the phenomenon is identified, as well as the leading tasks facing the future teacher of primary school for the realization of the set goal, was determined. The authors propose the development of Moldovan dance, prepared together with the students of the specialty 013 Primary education.

The authors emphasize that one of the most important areas of artistic and aesthetic education of students is the assimilation of various genres of works of choreographic art, as well as the systematic and purposeful participation of them in various forms of creative activity. Therefore, choreographic art itself should occupy one of the priority places in the educational process, promote the comprehensive education of future teachers of elementary school in all its diversity of cognitive and transformative activities, to awaken interest in the true, good, beautiful, to help in the intellectual, spiritual, creative and aesthetic development and aesthetic education.

Key words: future primary school teacher; folk-stage dance; aesthetic education; professional training; Moldovan dance.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bezklubenko, S. D. *National idea in the context of "universal" values. Ukrainian cultural studies. Ukrainian Center for Cultural Studies.* Retrieved from: http://www.culturalstudies.in.ua/sekcja_pl_v4.php
2. Bereznyuk, O. S. (2005). Organizational-pedagogical bases of the use of means of ethnography in extracurricular educational process. *Bulletin of the Zhytomyr State University named after I. Franco*, 24, 32 - 35. Retrieved from: <http://eprints.zu.edu.ua/2570/1/05bosppv.pdf>
3. Goldrych, O. (2006). *Choreography: a manual on the basis of choreographic art and dance composition.* Lviv, Ukraine: SPOL.
4. Zaitsev, E., Kolesnichenko, Yu. (2007). *Basics of folk-stage dance.* Vinnytsia, Ukraine: Nova Knyha.
5. Kamin, V. (2008). *Folk-stage dance: group division of exercises near the barre.* Kyiv, Ukraine: DAKKKiM.

Матеріали надійшли до редакції 01.12.2018 р.